

Mark Galeotti

Războaiele ruso-cecene

1994-2009

Traducere din limba engleză de Sorin Șerb

CORINT
ISTORIE

Dr. MARK GALEOTTI este profesor la Centrul de Afaceri Internaționale de la Universitatea din New York. Până în 2008, a condus Departamentul de istorie de la Universitatea Keele din Marea Britanie. Și-a făcut studiile la Robinson College, în cadrul Universității Cambridge, și la London School of Economics, este expert în problemele de securitate ale Rusiei. A scris mai multe cărți și articole pentru publicații academice sau adresate publicului larg, semnând un comentariu lunar în *Jane's Intelligence Reviews* între 1991 și 2006. A fost consilier la British Foreign and Commonwealth Office și în prezent este consultant al mai multor agenții guvernamentale, dar și al unor organizații ca NATO sau Interpol.

Redactare: Dragoș Roșca

Tehnoredactare computerizată: Simona Bănică

Ilustrație copertă: Luptători ceceni cu un tanc rusesc capturat în Grozni, august 1996

(© Vladimir Mașatin/EPA)

Cartografie: Peter Bull Art Studio

Mark Galeotti, *Russia's Wars in Chechnya 1994-2009*

First published in Great Britain in 2014 by Osprey Publishing

All rights reserved.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin GRUPULUI EDITORIAL CORINT.

978-606-8623-83-2

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GALEOTTI, MARK

Războaiele ruso-cecene: 1994-2009 / Mark Galeotti;
trad.: Sorin Șerb. - București: Corint Books, 2015
Bibliogr.
ISBN 978-606-8623-83-2

I. Șerb, Sorin (trad.)

94(47:470.66)"1994/2009"

Cuprins

Introducere	7
Cronologie	10
Contextul istoric	
Bârlogul lupului	12
Forțele beligerante	
Soldați versus luptători	22
Începutul războiului	
Punctul de cotitură: 1994	29
Luptele	
Două războaie	35
Portretul unui soldat	
Sergentul Pavel Klementiev	66
Atitudinea statelor lumii față de război	
Lumea asistă îngrozită la spectacol	70
Portretul unui civil	
Ruslan Iusupov	75
Sfârșitul războiului	
Încheierea „operației contrateroriste”	79
Concluzii și consecințe	
Un război se încheie, altele abia încep	83
Bibliografie	93

Introducere

Un glonț, o bombă sau o rachetă nu ne pot, nu ne vor putea distruge. Lucrurile nu se încheie aici. Mai devreme sau mai târziu ne vom răzbuna pentru ceea ce ne-ați făcut.

Din scrisoarea deschisă a mișcării „Lupii islamului” către poporul rus, 1995

Rusia postsovietică a luptat în primul ei război (primul război cecen) în perioada 1994-1996. De fapt, l-a pierdut: o națiune formată din 147 de milioane de oameni a fost forțată să recunoască autonomia *de facto* a Ceceniei, țară cu un teritoriu și o populație de cel puțin o sută de ori mai mici decât ale Rusiei. Un amestec invincibil de tactici de gherilă și terorism nemilos a pus în genunchi Rusia și rămășițele mașinii de luptă sovietice.

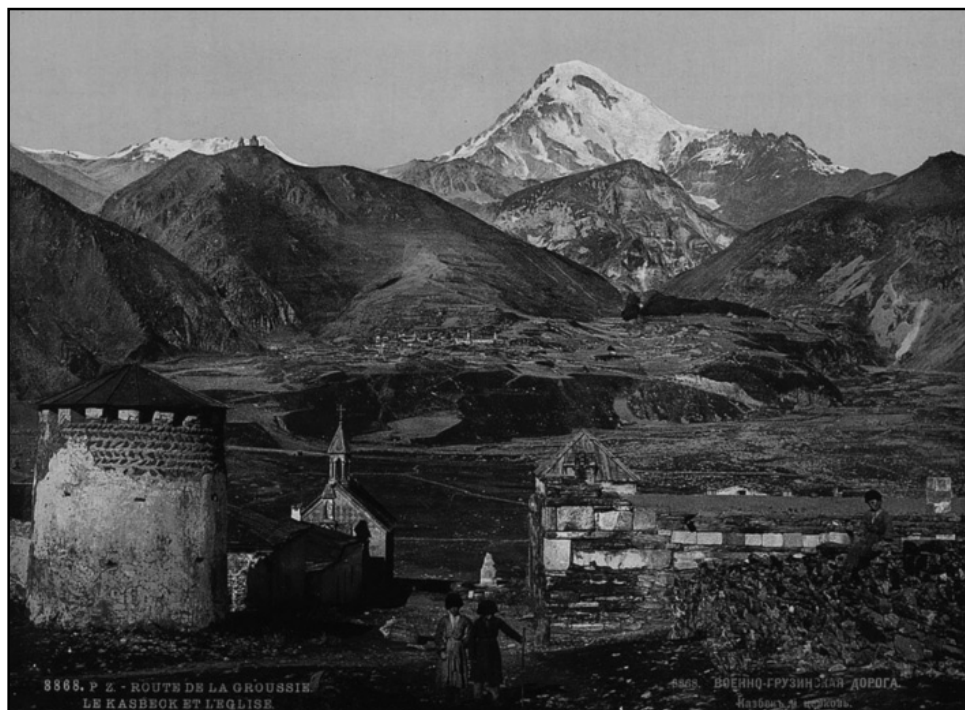
Dar aceasta era o luptă care dura deja de veacuri. Rusia și-a consolidat forțele pentru a-și lua revanșa. A invadat Cecenia din nou în 1999, susținând în 2009 că a câștigat al doilea război cecen. Oricum, aceasta nu înseamnă pace în Cecenia, unde mișcarea de gherilă este încă activă, și nici în Caucazul de Nord, care pare să fi fost contaminat de rebeliune. Merită de asemenea să ne întrebăm dacă a fost într-adevăr o victorie a Moscovei, de vreme ce prețul ei a fost aducerea la putere a lui Ramzan Kadîrov, un militar imprevizibil transformat în președinte, care a condus mulți ani Cecenia ca pe propria moșie, și pe de altă parte a presupus investirea unor importante fonduri federale pentru a reconstrui țara și a-i mitui pe Kadîrov și pe aliații acestuia.

Păcat că Boris Elțin, primul președinte al Rusiei postsovietice, nu și-a cunoscut ceva mai bine istoria. La urma urmei, nu e defel surprinzător faptul că prima încercare serioasă la care a fost supusă autoritatea Moscovei după căderea URSS a venit din partea cecenilor. Grup etnic din regiunea muntoasă a Caucazului nordic din sudul

Rusiei, cecenii — care-și spun *nohci* sau *vainah* — locuiesc în această zonă de mii de ani, pământul lor fiind delimitat de râurile Sunja și Terek în nord și vest, munții Andi în est și impunătorul lanț muntos caucazian în sud. Au avut mereu reputația de oameni mândri, energici și războinici. Zona în care trăiesc este o regiune de munți și văi. Țara este tăiată pe diagonală dinspre nord-vest către sud-est de lanțuri muntoase, în vreme ce văile și dealurile dintre munți sunt deseori acoperite cu păduri dese. Este țara perfectă pentru tâlhari și trupe de gherilă, având un relief potrivit apariției unei forțe centrale. Pe acel teren s-a plămădit, în schimb, un

Grozni, 17 martie 1995. Luptător cecen imediat după capitularea capitalei cecene. Arma pe care o poartă acesta este AKM-47, un model depășit, dar încă eficient în luptele de stradă care au ruinat orașul. (© Grigori Tumbulov/Reuters/Corbis)

Vedere din secolul al XIX-lea asupra șoselei militare georgiene (principalul drum rusesc prin Caucaz) arată contrastul dintre depresiunile fertile și relieful montan accidentat și dificil, o piedică greu de trecut pentru generații succesive de invadatori. (Biblioteca Congresului SUA)

popor divizat și unit în același timp. Divizat politic între clan (*teip*) și familie, dar împărțind o cultură caracterizată de strânse legături comunitare bazate pe tradiție, rudenie și un puternic simț al onoarei care prețuiește independența mai presus de orice. Rușii au ajuns să înțeleagă acest lucru când au ajuns în Caucazul de Nord în secolul al XVIII-lea, atrași de alte ținte: Georgia la sud și, dincolo de ea, Iranul safavid și Imperiul Otoman. Dintre toate popoarele din Caucazul de Nord, cecenii au opus cea mai aprigă rezistență în fața invadatorilor din Rusia țaristă în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea și a ocupanților sovietici din secolul al XX-lea. De asemenea, tot ei vor suferi și cel mai mult din această cauză, inclusiv masacre și deportări forțate. Conducători ca șeicul Mansur și imamul

Șamil (care era avar de pe teritoriul Daghestanul de azi, și nu cecen) au devenit simboluri ale mândriei și independenței naționale, alături de personaje din zilele de azi, cum ar fi Aslan Mashadov, fost președinte cecen și tacticianul de geniu din spatele contraatacului care a scos trupele rusești din capitala cecenă Grozni. Tradiția bandiților, a așa-numiților *abreg* sau *abrek* (persoane nedreptățite din Caucazul de Nord care se răzbună pe stăpânii samavolnici, în stilul lui Robin Hood), s-a metamorfozat în cultul gherilei. Astăzi, o întreagă generație de cecenii atinge maturitatea fără a fi cunoscut altceva decât conflictul și sălbaticile operații de contraofensivă care au urmat sfârșitului oficial al războiului în 2009.

Dar conflictul s-a dovedit esențial și în modelarea Rusiei postsovietice. Primul război cecen a demonstrat limitele noii democrații. Deși Elțin le-a comunicat republicilor și regiunilor care constituiau Federația Rusă „să își asume doar atâta autonomie cât pot digera”, când cecenii l-au crezut pe cuvânt, el s-a dovedit a fi prea naționalist pentru a-și

lăsa țara să se dezintegreze. I-a subminat credibilitatea în fața armatei și a întregii țări și l-a forțat să dea îndărăt recurgând la alianțe politice dubioase și la măsluirea pe față a voturilor pentru a se menține la putere. Pe de altă parte, al doilea război l-a ridicat pe necunoscutul Vladimir Putin în funcția de prim-ministru și apoi în cea de președinte, un om care se putea prezenta drept salvatorul integrității teritoriale a Rusiei, spaima teroriștilor și a răpitorilor, titanul care a răzbit acolo unde Elțin a eșuat.

Războaiele cecene din 1994-1996 și 1999-2009 au fost evenimente cumplite, sălbatice și complicate, pline până la extrem de eroism, atrocități și răsturnări de situație. O forță neregulată de gherilă a dovedit că, dacă e bine motivată și condusă cu pricepere,

poate alunga o armată modernă din Groznii. De partea cealaltă, rușii au demonstrat că pot învăța din greșeli, creând după aceea o armată cecenă proprie, capabilă să lupte împotriva rebelilor cu propriile arme. Ca atare, războaiele cecene acoperă întregul spectru al conflictelor moderne, de la o serie de încleștări relativ convenționale între trupe regulate, trecând prin lupte urbane crâncene, până la înverșunatele campanii militare și politice ale terorismului și contrainsurgenței. Din multe puncte de vedere, toate acestea rezumă noua paradigmă a războiului, armatele ajungând să se confrunte cu un război de multe ori asimetric și politic, implicând nu doar nevoia de a câștiga inimi și minți (sau cel puțin de a neutraliza voința de luptă a inamicului), ci și victoria pe câmpul de luptă.

Cronologie

- 1585 Imperiul Otoman cucerește teritoriul Ceceniei de azi.
- 1722-1723 Războiul ruso-persan opune Iranul safavid Rusiei lui Petru cel Mare.
- 1783 Tratatul de la Gheorghievsk cedează Caucazul de Nord Imperiului Rus.
- 1784 Șeicul Mansur conduce prima revoltă împotriva rușilor.
- 1785 Rușii sunt înfrânți în bătălia de pe râul Sunja.
- 1817-1864 Războiul caucazian.
- 1818 Rușii întemeiază fortul Groznaia, care devine Groznii.
- 1834-1859 Revolta imamului Șamil împotriva rușilor.
- 1859 Cecenia este anexată oficial de Imperiul Rus.
- 1862 Cecenia este învinsă oficial.
- 1877-1878 Revolta cecenilor este înfrântă.
- 1917 Cecenia se alătură Uniunii Popoarelor din Caucazul de Nord.
- 1918 Uniunea Popoarelor din Caucazul de Nord își declară independența.
- 1918-1922 Războiul civil din Rusia.
- 1920 Bolșevicii ocupă Caucazul de Nord.
- 1921 Este creată Republica Sovietică Socialistă Autonomă a Muntenilor (RSSA Gorski).
- 1924 Republica Sovietică Socialistă Autonomă a Muntenilor se împarte în republicile și regiunile constituente.
- 1934 Este întemeiată Regiunea Autonomă Ceceno-Ingușă.
- 1936 Este întemeiată Republica Sovietică Socialistă Autonomă Ceceno-Ingușă.
- 1944 Stalin ordonă deportarea întregii populații cecene în Asia Centrală.
- 1956 Cecenilor li se permite întoarcerea acasă.
- 1991 **octombrie** Alegerile prezidențiale din Cecenia sunt câștigate de Djohar Dudaev; acesta proclamă independența.
- 1992 **noiembrie** Președintele rus Boris Elțin refuză să recunoască independența ceceniei.
- martie** Teritoriile din Federația Rusă (fără Cecenia și Tatarstan) semnează un nou tratat federal.
- iunie** Scindarea Ingușetiei și a Ceceniei este recunoscută de Moscova. Cecenia se declară stat independent. Moscova nu recunoaște acest statut.
- decembrie** Ingușetia se separă și devine republică în cadrul Federației Ruse.
- 1994 **noiembrie** Consiliul provizoriu cecen susținut de Rusia pune la cale un puci nereușit.
- decembrie** Trupele rusești invadează Cecenia „pentru a restabili ordinea constituțională”.
- 1995 **mai** Luptătorii ceceni iau sute de ostatici la spitalul din Budionnovsk; urmează negocieri.
- iulie** Este convenită încetarea focului.
- decembrie** Armistițiul este încălcat.
- 1996 **aprilie** Dudaev este ucis de un proiectil rusec. Este succedat de Zelimhan Iandarbiev.
- august** Rebelii ceceni recuceresc capitala Groznii. Se semnează Acordul de pace de la Hasav-Iurt; sfârșitul primului război cecen.
- ianuarie** Aslan Mashadov câștigă alegerile prezidențiale din Cecenia; Moscova recunoaște rezultatul alegerilor.
- mai** Elțin și Mashadov semnează acorduri de pace.
- 1998 **decembrie** Patru ingineri din Marea Britanie și Noua Zeelandă sunt răpiți și decapitați.
- 1999 **august** Extremiștii ceceni lansează un atac peste graniță în Daghestan.

- Vladimir Putin este numit prim-ministru.
- septembrie** Moscova îi acuză pe rebelii ceceni de atacuri cu bombe în blocurile de locuințe.
- octombrie** Trupele rusești intră în Cecenia.
- decembrie** Elțin demisionează; Putin devine președinte ad-interim.
- 2000 februarie** Trupele rusești cuceresc Groznii.
- martie** Putin câștigă alegerile prezidențiale în Rusia.
- mai** Rusia anunță că a preluat guvernarea Ceceniei.
- iunie** Ahmad Kadîrov este numit premier al guvernului de la Groznii (susținut de Moscova).
- 2002 octombrie** Teroriștii ceceni ocupă Teatrul Dubrovka din Moscova luând ostatici 800 de oameni; aproximativ 130 de persoane mor în timp ce trupele rusești pătrund în forță în clădire folosind gaze.
- 2003 martie** Este ratificată noua constituție cecenă.
- 2004 mai** Un atacator sinucigaș îl asasinează pe Ahmad Kadîrov.
- septembrie** Teroriștii ocupă o școală din Beslan, în sudul Rusiei; peste 300 de ostatici mor în timpul asaltului trupelor rusești.
- 2005 martie** Președintele rebel Mashadov este ucis.
- 2006 martie** Ramzan Kadîrov devine prim-ministru al Ceceniei.
- 2007 martie** Ramzan Kadîrov devine președinte al Ceceniei.
- 2009 aprilie** Kremlinul declară încheiată „operația contrateroristă”. Sfârșitul celui de-al doilea război cecen.

Botlih, 24 iulie 2000. Trupele de frontieră au jucat un rol secundar în conflict, prevenind incursiunile rebelilor în celelalte regiuni ale Rusiei și tăindu-le căile de aprovizionare. Aici, soldați în alertă după ce au primit informații despre o incursiune a rebelilor în Daghestan. (Stringer/EPA)

Bârlogul lupului

Ca lupii, suntem liberi și egali.
Proverb cecen

Patria lupului

Simbolul național al cecenilor, vizibil pretutindeni, de la embleme și cuțite la steagul Republicii Cecene Icikeria (Icikeria este numele turcic tradițional al regiunii), este lupul, *borz* în limba nohcilor.

Folclorul cecen scoate în evidență dubla natură a lupilor ca animale solitare și de haită, iar acest dualism este vizibil și în societatea cecenă. Aceasta este dominată, în mod tradițional, de triburi și clanuri (*teip*), fiecare format din legături (*gars*) și familii (*nekiie*), conduse de bărbați vârstnici care interpretează *adat*, legea tradițională.

Chiar dacă *adat* și înțelepciunea colectivă a vârstnicilor sunt importante, ele sunt mereu în conflict cu egalitarul, competitivul și agresivul spirit de aventură și independență.

Lupul simbolizează, în viziunea cecenilor, curajul și dragostea pentru libertate și, deopotrivă, spiritul de prădător. În mod tradițional, cultura cecenă este una de prădători, în care tinerii își dovedesc puterea făcând incursiuni pe teritoriul altor triburi și *teip*-uri — chiar dacă sunt în relații bune cu ele — pentru a fura cai, vaci și chiar mirese. Aceste incursiuni, care ar trebui să fie, în principiu, fără vărsare de sânge (deși se prea poate ca atacatorul prins de cel pe care voia să-l tâlhărească să fie snopit în bătaie înainte de a fi eliberat sau răscumpărat), sunt deopotrivă modalități de a păstra calitățile care îi fac pe ceceni atât de pricepuți în luptele de gherilă. Uciderea altui cecen atrage o dușmănie de moarte față de familia ucigașului, iar acest tip de dușmănie este o forță puternică în astfel de societăți, în unele cazuri moștenindu-se de la o generație la alta.

Steagul Republicii Cecene Icikeria are un fundal verde care simbolizează rădăcinile islamice al statului, fiind de asemenea și o reprezentare a vieții. Dunga roșie reprezintă sângele vărsat în numele libertății, iar lupul de pe blazonul statului este un simbol cecen tradițional. (domeniu public)

Așa se face că, deși fragmentați politic, cecenii au fost uniți cultural. Chiar dacă împărtășeau aceleași tradiții, limbă și identitate, triburile și *teip*-urile erau preocupate, în esență, de propriile afaceri până când erau amenințate de un dușman comun. În astfel de situații se uneau de regulă sub un comandant charismatic, precum imamul Șamil în secolul al XIX-lea sau Djohar Dudaev în secolul al XXI-lea, pentru a se despărți iarăși când conflictul se încheia sau când conducătorul lor era ucis.

Cecenii și rușii

Cecenul e bun numai dacă e mort.

Afirmație atribuită generalului

Alexei Iermolov, 1812

În mod tradițional, imaginea cecenilor în Rusia este complicată, un amestec de frică, ură și respect. În principal, rușii i-au considerat pe *gortsii*, adică „munteni”, cum le spuneau uneori locuitorilor din Caucazul de Nord, oameni primitivi, nestatornici și vicleni. Oricum, cecenii au avut un rol special în imaginea pe care și-o formaseră rușii despre Caucaz în secolul al XIX-lea, fiind reprezentați drept sălbatici nobili sau nu. Lermontov, de pildă, introduce în „Cântec de leagăn cazac” versurile „Terekul curge prin vadul său pietros,/Plesnindu-și valul neguros/Tâlharul pișicher se târăște pe mal/Ascuțind de zor al său pumnal”, iar mama cazacă își liniștește copilul spunându-i că „tatăl tău este un luptător trecut prin multe, întărit de luptele purtate”. Cecenii erau diferiți și înspăimântători. Aceste versuri reflectă tenacitatea, priceperea și ferocitatea cu care au luptat împotriva imperialismului rus încă de la primele contacte.

Deși comunitățile căzăcești, voind să trăiască independent, în afara controlului țarist, s-au stabilit în Caucazul de Nord din secolul al XVI-lea, cecenii și statul rus s-au întâlnit pentru prima dată abia în secolul al XVIII-lea. Au avut loc ciocniri în timpul campaniei întreprinse între 1722 și 1723 de Petru cel Mare împotriva Iranului safavid,

care au dovedit că, la adăpostul pădurilor, cecenii nu trebuie subestimați, dar lupta împotriva șeicului Mansur (1732-1794) care a început în 1784 a fost cea care i-a avertizat pe ruși asupra pericolului cu care se confruntă. Mansur, care era imam musulman cecen, adică un conducător religios, a fost iritat de supraviețuirea multelor tradiții preislamice în Cecenia și a militat ca toți să adopte legea islamică șaria în locul *adat*. El a lansat un război sfânt — jihad sau, în Caucazul de Nord, *gazavat* — mai întâi împotriva „musulmanilor corupți” care nu recunoșteau întâietatea șariei și, în același timp, nici autoritatea lui.

Era o problemă internă, însă mesajul lui Mansur a devenit tot mai popular în întreg Caucazul nordic, iar susținătorii din alte grupuri etnice au început să i se alăture în număr tot mai mare. Când autoritățile ruse au auzit că plănuia invadarea Kabardiei învecinate pentru a-și răspândi mesajul,

Țarul Petru cel Mare (1672-1725) reprezentat într-un tablou din 1838 semnat de Paul Delaroche (1797-1856). Deși Petru cel Mare este mai cunoscut pentru construirea orașului Sankt Petersburg și pentru aventurile sale militare europene, campaniile sale din Azov împotriva Imperiului Otoman (1695-1696) continuau tendința de extindere spre sud, care-i va face pe ruși să intre în conflict cu cecenii. (domeniu public)

dorind chiar să înceapă dialogul cu Imperiul Otoman, acestea au început să se alarmeze. Otomanii erau principalii dușmani ai rușilor pe flancul sud-vestic, iar războiul sfânt al lui Mansur putea să fie deturnat cu ușurință și rapiditate împotriva Rusiei creștin-ortodoxe. Plini de dispreț față de „nemernicii” și „haimanalele” lui Mansur, rușii au trimis Regimentul Astrahan în Cecenia, în Aldi, localitatea natală a lui Mansur. Negăsind pe nimeni, au incendiat satul, dându-i motive întemeiate lui Mansur să declare *gazavat* rușilor. Prinși în ambuscadă de ceceni la traversarea râului Sunja pe drumul de întoarcere, rușii au fost masacrați: vreo 600 au fost uciși, 100 capturați, iar regimentul distrus cu totul, cecenii luând urma soldaților sau grupurilor care încercau să fugă prin pădure.

Încurajat de succesul său, Mansur a adunat o oaste de circa 12 000 de războinici din Caucazul de Nord, cecenii rămânând contingentul cel mai important. Mai mult lider charismatic decât strateg priceput, Mansur a făcut greșea să intre pe teritoriul rusesc și să încerce să cucerească fortăreața de la Kizler. Luptând cu armata rusă în condiții potrivnice și pe teritoriul acesteia, trupele lui Mansur au fost puse pe fugă. Deși Mansur a rămas activ până la capturarea sa în 1791, a pierdut toate bătăliile cu rușii. Chiar și așa, a demonstrat că atunci când se unesc împotriva unui inamic comun și poartă un tip de război care-i avantajează, cecenii pot fi o forță formidabilă.

Până atunci, Cecenia nu prezentase mare interes, fiind un ținut bogat doar în conflicte. Ținta era Georgia, iar adevărații inamici erau Iranul safavid și otomanii. După anexarea Georgiei în 1801, s-a pus problema unor trasee sigure către cele mai noi teritorii ale Imperiului Rus. Când Rusia a intrat în război cu Iranul (1804-1813) și cu Imperiul Otoman (1807-1809), necesitatea de a susține flancul caucazian a fost semnul pentru Sankt Petersburg că era momentul să-și extindă controlul asupra Caucazului de Nord. Cel care urma să pună în practică acest deziderat a fost generalul Alexei Iermolov, artilerist care s-a distins în timpul războiului cu

Napoleon și care a fost făcut vicerege al zonei caucaziene. El a pornit să subjuge ținuturile muntoase cu o brutalitate deliberată și metodică. Strategia sa era să construiască baze și așezări fortificate în toată regiunea, să le colonizeze cu soldați cazaci și să riposteze sălbatic în caz de revolte și provocări. El e cunoscut pentru că ar fi spus: „Vreau ca teroarea în numele meu să ne apere frontierele mai bine decât lanțurile ori fortărețele”.

Iermolov era îngrijorat în special de ceceni, pe care-i considera „un popor îndrăzneț și periculos”. A fondat în 1818 fortăreața Groznii (numele înseamnă „groază”) ca bază pentru controlul depresiunii centrale. Dorința sa era să-i alunge pe ceceni în munți, eliberând văile fertile dintre râurile Terek și Sunja pentru coloniștii cazaci. Aceștia, în schimb, urmau să taie pădurile care le creaseră cecenilor avantajul în luptă. În 1821, cecenii au organizat o întrunire a tuturor *teip*-urilor pentru a se uni împotriva rușilor. Iermolov a ripostat pentru a-i goni pe ceceni în munți. Chiar și așa, cecenii au fost împresurați, dar nu înfrânți. Ca o prefigurare a viitorului, în

Portretul generalului Alexei Iermolov (1777-1861), pictat de artistul britanic George Dawe (1781-1829) pe când Iermolov era încă vicerege al Caucazului, surprinde hotărârea personajului și ferocitatea sa îndârjită. (domeniu public)

repertoriul lor tactic atacurile au început să fie însoțite tot mai des de acte teroriste și de asasinat. În 1825, doi dintre cei mai cunoscuți ofițeri ai lui Iermolov, general-loctenentul Dmitri Lissanievici și general-maiorul Nikolai Gregov, au fost omorâți de un imam care, adus la interogatoriu, a scos un hanger ascuns în faldurile hainelor și i-a înjunghiat pe amândoi. Ca represalii, rușii au executat 300 de ceceni.

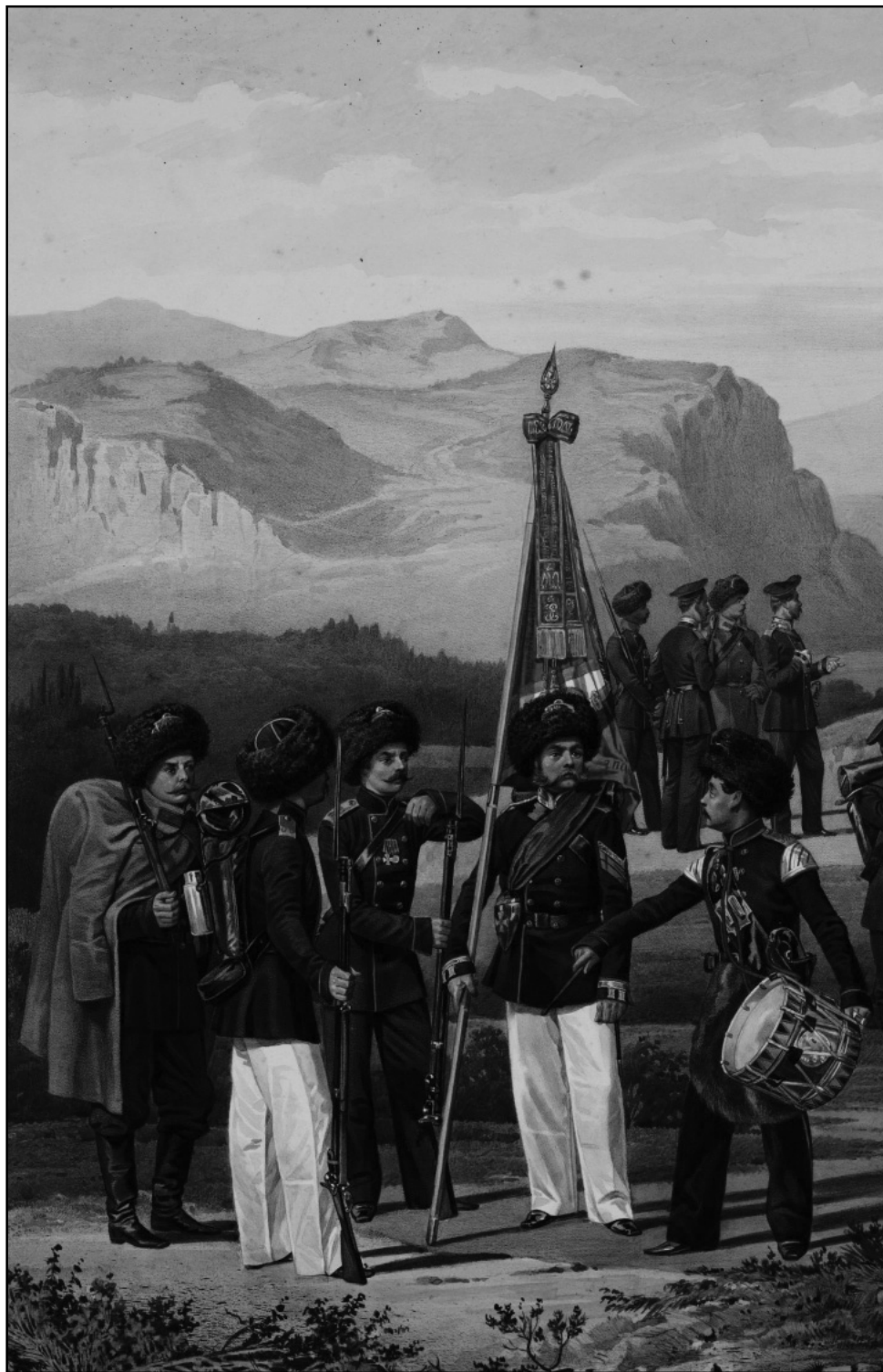
În 1827 a fost rechemat și înlocuit din funcție, victimă mai degrabă a intrigilor de curte decât a nemulțumirii față de metodele lui. Succesorii săi au urmat în mare parte o politică similară, deși ceva mai laxă. Oricum, următoarea fază a conflictului ruso-cecen va fi inițiată și controlată de „munteni”, mai precis de imamul Șamil (1797-1871), originar din Daghestan, care a aprins revolta în

Caucazul de Nord și care este eroul legendar al cecenilor.

Șamil era, în egală măsură, un luptător și o personalitate religioasă, liderul moral *de facto* al mișcării de rezistență a „muntenilor” din 1834. Pentru început a încercat să se înțeleagă cu rușii, propunând să le accepte suveranitatea și să pună capăt incursiunilor dacă primește un anumit grad de autonomie legală și culturală. General-maiorul Grigori Rosen (care a condus în 1832 o armată formată din aproape 20 000 de soldați, incendiind sistematic recoltele și localitățile din Cecenia) a respins orice încercare de compromis. În parte, acționa astfel pentru că rușii se temeau de ceceni. În 1832, un ofițer a declarat că „străbătându-le pădurile și munții niciun soldat de pe lume nu și-ar permite să-i disprețuiască”, ținând cont că sunt „buni țintași, extraordinari de curajoși și pricepuți în operații militare”. General-loctenentul Alexei Veliaminov, șeful de stat-major al lui Iermolov, și-a notat că erau „superiori în multe privințe atât cavaleriei noastre, cât și celei ai cazacilor.

Recentele relatări despre atacarea satelor de munte cu construcții de piatră seamănă mult cu poveștile despre sângeroasele lupte pentru capturarea cătunelor cecene în secolul al XIX-lea, inclusiv cu asaltul asupra satului Ghimri din 1832 reprezentat în această pictură din 1891 de Franz Roubaud (1856-1928). (domeniu public)

Parcă ar fi fost născuți cu toții în șaua calului”.

Socotind că sunt pe cale să obțină victoria, rușii au acționat pur și simplu în forță. În 1839, Șamil a reușit cu greu să scape după ce a fost asediat 80 de zile la Ahoulgo. Rușii au pierdut aproximativ 3 000 de soldați înainte să ia cu asalt acest sat fortificat. Oricum, și-au supraapreciat puterile încercând să aplice o serie de măsuri prin care intenționau să reprime o dată pentru totdeauna spiritul cecenilor. Nu au reușit decât să reaprindă flacăra revoltei. *Pristavii*, inspectorii guvernului recrutați dintre colaboratori locali, primeau puteri sporite, pe care aceștia le foloseau pentru persecuții și jaf. Cecenilor din depresuni li se interzisese să aibă contact cu rudele lor din munți —

chiar și să le vândă cereale, una dintre principalele lor surse de câștig. Apoi rușii au încercat să-i dezarmeze pe ceceni, confiscându-le armele, care erau considerate cel mai important simbol al bărbăției și făcând parte din tradiția familiei.

Șamil avea charisma lui Mansur combinată cu o mai mare perspicacitate militară. A declanșat în Caucazul de Nord o revoltă caracterizată mai degrabă prin atacuri de gherilă decât prin bătălii convenționale în care disciplina și puterea de foc a armatei țariste ar fi avut întâietate. În 1841, generalul Evgheni Golovin — care anterior reprimase o revoltă a polonezilor — avertiza că rușii „nu au avut vreun inamic mai sălbatic și mai periculos ca Șamil”. Dar acesta va fi totuși înfrânt. Era inevitabil, de vreme ce împotriva

Pagina alăturată: Detaliu din *Infanteria armatei din Caucaz* (1867), litografie colorată manual după un original de Piratki și Gubariev, prezentând ofițeri de infanterie ruși și cazaci și soldați din armata caucaziană. Serviciul în această armată era considerat unul dintre cele mai dificile și periculoase din armata țaristă. (colecția militară Anne S.K. Brown, Biblioteca Universității Brown)

Jos: Fotografia, făcută la începutul perioadei sovietice, înfățișează femei musulmane pe o stradă dintr-o regiune caucaziană care ascultă un activist comunist vorbind despre doctrina sovietică. Se pare că fotografia a fost regizată, pentru că bolșevicii nu au reușit să-și răspândească mesajul în acea regiune. (© colecția Hulton-Deutsch/Corbis)

